

Barndomserindringer fortalt af Sigrid Løkke, Bøvlingbjerg den 12.5.1973

Sigrid Løkke er født på gården Trøjborg i Bøvling den 14.7.1884. Hendes forældre hed Bodil og Peder Løkke. Hun var nr. 5 ud af en søskendeflok på 14 børn.

”Jeg vil her prøve at beskrive mit hjem og hvordan vi levede der i min barndom.

Mit hjem var en trelænget stråtekt gård med 45 td. land og den ligger i den sydvestlige del af Bøvling sogn ca. en mil fra havet. Så på stille aftener kunne vi høre bølgeslaget mod kysten og når der var vestenstorm kunne vi se skum toppene over klitterne.

De tre længer på gården var bygget sammen så når man gik ind i den sydlige ende var det første man kom ind i vores hestestald, derefter lå der et karlekammer, hvor der var plads til at to karle kunne bo. Næste efter lå vores svinestald samt kostald med et hønsehus i hjørnet. Derefter indgang til næste længe – laden. Laden var ret stor og bygget af solidt strandingstømmer. I den ene ende af laden var der et fårehus og oven over det et duehus. I modsatte ende var der et lille værksted med en høvlebænk. Her opbevarede vi også lyng og tørv som blev brugt indenfor. Fra laden var der indgang til den sidste længe som var vores stuehus.

I stuehuset kom man først ind i en lille gang hvor spisekammeret lå på den ene side og pigeværelset på den anden side. I pigekammeret stod der en dobbeltseng med halm i bunden ligesom i alle vores andre senge, vi havde ingen madrasser dengang. Halmen var rar og ligge på, passende hård og varm. Det værste var hvis der kom mus i halmen, dem kunne vi så ligge og høre på der gnavede i halmen, indtil vi faldt i søvn. Derefter lå vores bryggers hvor der var en vandpumpe, vandet var gulligt og ikke særlig godt. Derudover var der også en stor bageovn samt en gruekedel. Gulvet var af havsten der var sat på højkant. Køkkenet bestod af et komfur og et fast bord og gulvet var af teglsten. I soveværelset var der foruden senge en bilæggerovn hvor der kunne fyres fra køkkenet med lyngtørv. I stuen var gulvet umalet og strøet med havsand så der gik vi med træsko på. I stuen var der en fast bænk og et langbord, en stor firkantet kakkelovn, samt et stort egetræs chatol, hvori der var et hemmeligt rum. Derefter kom vores ”pæne” stue og til sidst en lille gang.

Nu vil jeg gå over til at fortælle om vores daglige kost.

Morgenmaden bestod af stuede kartofler med lidt kød eller flæsketerninger og det spiste vi med ske af den samme flade gryde, der blev sat ind på bordet. Derefter fik vi kold byggrød overhældt med kogt mælk. Vi spiste med hornske, skeerne var forskellige så vi kunne kende vores egen.

Middagsmaden bestod af to retter: vælling, øllebrød eller grønkålssuppe. Suppen var vi ikke særlig glade for, da den var meget salt, men vi spiste jo hvad der kom på bordet. Bagefter fik vi en kød- eller fiskeret. Om foråret blev der købt 4 snese hvilling (fisk), de blev tørret og var så et godt tilskud til kosten. Sommetider kom der en mand med en trillebør ham kunne vi købe skrubber af. Kaffe fik vi kun om søndagen. Aftensmaden bestod af mellemmadder. Det var hjemmebagt rugbrød med fedt eller margarine og så røget fårelår eller rullepølse. Til sidst en sigtebrøds mad med ost og dertil øl af et stort fælles krus. Om sommeren hvor arbejdsdagen var lang fik vi to måltider mere. Midt på dagen mellemmadder og øl, samt ved sengetid varm byggrød med mælk. Levningerne af grøden var så det vi fik til næste dags morgenmad.

Vor kost var nok noget ensidig og fattig på vitaminer med den megen grød og kartofler vi fik, men det kendte man jo ikke til dengang. Vi gik dog og gnaskede gulerødder imellem måltiderne. Frugt havde vi ikke, men om efteråret gik vi og spiste de små røde hyben som vi skræbde kernerne af. Også rå kålrabioer spiste vi.

Jeg mindes ikke at vi nogensinde havde doktor til os børn. Vi klarede os med hjemmeråd og hvad vi havde i huset. Hofmans kamferdråber, Kongsplaster og grødomslag eller tygget rugbrød på en bullen finger. Havde vi fået frost i fingrer eller tæer smurte vi den i petroleum, det tog både kløen og hævelsen. Vor nabo havde en tyk og fed hund. Da den døde af alderdom, kogte de fedtet af den

og forærede os en lille krukkefuld. Det var så godt at smøre på "sølle" steder. Min far havde bier og honningen derfra var sammen med hyldete godt mod forkølelse. En af mine brødre forvred engang sin fod, han rejste så ned til en naturlæge i Vamdrup. Lægen havde så følsomme fingre at han kunne sætte knoglen på plads og foden var i orden igen. Min mor havde engang en slem tandpine, far kørte hende til en smed i Fjaltring og han trak hendes dårlige tand ud.

Vores daglige påklædning var af hjemmevævet tøj. Det blev vævet af vores dygtige nabokone. Vi havde gråt vadmél til skørter og drenge tøj, men også pænt kjole tøj af f.eks. helulden småtneret tøj i rødt og sort. Mor spandt ulden og farvede det til strømper og andet. Jeg husker bedstemor i Tørring mølle strikkede fine røde underskørter til tre af os piger. Tøjet gik i arv fra den ene til den anden efterhånden som vi voksede. Vores daglige fodtøj var spidsnæsede træsko med en halmvisk i. Far brugte mange aftener på at beslå vore træsko med en stump læder og knophoved søm.

Engang strandede et skib ud for Bøvling klit. Det var altid en spændende begivenhed med strandinger og jeg var med ovre at se det. Skibet hed Irene og det stod helt inde ved stranden. På strandingsauktionen købte bl.a. flere ruller tøj som vi fik syet sommerkjoler og forklæder af. Da vi blev ældre købte vi vores tøj og overtøj i Lemvig.

Vi blev tidligt sat til at arbejde f.eks. lugede vi roer, vi kravlede på knæerne og brugte hænderne. Det kunne være træls nok jorden var stiv og tør og ukrudtet blev for stort før vi var færdige. Vi holdt fyraften kl. 20.00, men så skulle vi piger til at malke medens drengene holdt fri. Lidt uretfærdigt men malkning var absolut pige arbejde og under en mandfolks værdighed.

Vi fik også tid til at lege. Vi havde en dam lige ved gården hvor der gik en frisk strøm igennem. Her fangede vi små fisk med hænderne. Vadede og sejlede i dammen og lavede figurer af ler. Naboernes børn kom også tit og legede med. Vi legede også ude i laden. Her slog vi kolbøtter fra bjælken og ned i halmen. En pige vi legede med, havde engang taget sine strømper af og så blev den ene sorte hjemmestrikket strømpe borte i halmen. Det var en katastrofe for hun turde ikke komme hjem uden strømpen. Vi ledte længe og stor var glæden da vi omsider fandt den. Vi sang meget i vores hjem. Mor gik tit og sang salmer og fædrelandssange ved sit arbejde. Vi andre gik også tit og trallede og sang, hvad vi havde lært i skolen.

Vores skolegang foregik i Bøvling Friskole fra vort syvende til vores fjortende år. Så blev vi konfirmeret i Bøvling Valgmenighedskirke. Det var naturligvis en festdag men uden større selskabelighed og gaver. Min konfirmationskjole var sort, hellang og højhalset. Senere kom vi på højskole, dertil kunne man få understøttelse.

Ud over jorden der hørte til gården havde vi et engskifte på Høvsøre og det var morsomt at skulle samle hø derovre. Vi havde mad med til hele dagen. Der skulle øvelse til at lægge det korte glatte hø på vognen. Der boede en ældre pige derude som lagde på, hun tog 10 øre for et læs. Jeg har tjent på en gård hvor de havde deres engskifte på Bøvling klit længere sydpå. Der kørte vi igennem fjorden, der var lavvandet og med sandbund. Der sagdes at være nogle huller kaldet Kåsberg huller, som man skulle undgå. Når vi kørte hjem med et læs hø skulle kusken holde øje med tårnet over Bøvling sognekirke, det skulle stå over en lade på en bestemt gård. Den lange køretur hjem liggende ovenpå et hølæs, kiggende op mod skyerne var en dejlig oplevelse.

Sommetider kom der koner og tiggede hjemme hos os. De fulgtes gerne to ad og var helt over fra Møborg. Mor gav dem en håndfuld uld, ca. et ¼ rugbrød og et mål byggryn af en halmflettet kop. At slagte var kvindearbejde. Mor slagtede fårene om efteråret. Så blev der lavet en stor portion blodpølser og sorte komper – store kugler formet med hænderne og kogt. Dem fik vi stuvet til morgenmad i stedet for kartofler, så længe de varede. Det kunne ske, at de sidste blev lidt mugne, men det blev bare skrællet af og kasseret. Der blev også lavet hvide komper af byggryn.

Byggrynene blev halvkogt, derefter rørt op med mel og fintskåret porretoppe. De blev ligeledes formet med hænderne og kogt i gruekedlen. Når de blev skåret i tykke skiver sammen med de sorte komper og brunet på panden var det en dejlig middagsret med sirup til.

Da børneflokkene voksede i mit hjem, blev der bygget til i den østre ende af stuehuset. Stuerne blev rykket frem så der blev et børneværelse hvor der før var soveværelse. Derinde stod der bl.a. en slagbænk, den blev trukket ud og brugt som seng om natten. Der kunne ligge flere børn i den, når de lå ved hver ende med benene mod hinanden. Et par løse ben var sat under, men en nat skete katastrofen, benene væltede og det halve af sengen faldt på gulvet med børn, dyner og halm. Gråd og stor ståhaj var følgerne indtil der kom hjælp og sengen blev bragt i orden igen.

Tre af os piger sov sammen i den store dobbeltseng i pigekammeret. Når vi i vintertiden skulle i seng om aftenen, sad der rim på de hvidkalkede vægge, som glimtede i lampe lyset. Men når vi først var kommet i seng varmede vi hinanden og sov godt. Som underlag på halmen havde vi et hølssklæde, vævet af optrævlet garn mest fra strømper og undertrøjer. Over os havde vi sammen med dynen et ensfarvet uldlagen, broderet med lyserøde tunger i kanten.

En overgang i halvfemserne kneb det med økonomien, tiderne var dårlige. Mor fik et barn næsten hvert år, ja tre gange var der tvillinger, hvoraf den ene døde som lille. En tid brugte min søster og jeg den samme skolekjole. Vi passede tøj sammen og gik ikke i skole de samme dage. Det traf sig også at vi havde nogle meget hårde frostvintre i disse år. Et år frøs vandet på bryggersgulvet til is efterhånden som der blev spildt vand fra pumpen. Der lå et tykt lag is og da det endeligt blev tøvejr blev det gravet op med en greb.

Det gik dog bedre efterhånden. Min ældste søster fik lært at sy og var rigtig god til det, så hun kunne holde os hel i tøjet.

Efter århundrede skiftet blev tiderne bedre. I 1905 fik vi bygget nyt stuehus som lå for sig selv, så nu var det en firlænget gård. En af mine brødre og en svoger udførte arbejdet, og en anden svoger leverede tømmeret. Så huset blev både godt og billigt. Et par år før det nye stuehus blev bygget havde vi også fået anlagt have.

Vi fjorten søskende fik naturligvis ikke råd til nogen bogliguddannelse. To af sønnerne blev bygningstømmer (den ene senere fabrikant), to forblev ved landbruget hvor de selv fik gård og en blev mejeribestyrer. Af døtrene blev de tre af dem gift med landmænd, to med håndværker og en med en forretningsmand. To forblev ugifte og vi to arbejdede med forskelligt. Vi havde plads som bl.a. husbestyrerinder, passede ældre folk og barselspatienter. I nogle år havde vi hver for sig forretning. Da vi nåede pensionsalderen slog vi os sammen og købte huset hvor vi nu bor.

Vore forældre fik en god alderdom. Efter at en af mine brødre overtog gården, flyttede de i et stuehus som en svigersøn ejede. Her boede de gratis. De havde nu tid til hver deres forskellige hobby. Far med havearbejde og biavl samt om vinteren læsning og ravarbejde. Mor med at strikke lyseduge og sengetæpper til sine børn og børnebørn.

De modtog ikke aldersrente (pension). Det var endnu på den tid, da man følte som noget nedværdigende at modtage hjælp fra det offentlige.

Sigrid Løkke Bøvlingbjerg.